

Toimetajalt

Nagu multifilmis

Koolides on lõpuaktuste aeg, peagi tähistame võidupüha ja jaanipäeva, seejärel toimub digilevile üleminek ja euro kasutuselevõtuks valmistumine. Väljaütlemisi eelneva kohta on niisama palju kui teema ülevõtjaid. Kuuldu võib kokku võtta lapsepõlve multikategelaste Ohi ja Ahi ütlemistega: «Oh, mis saab? Ah, las tuleb.» Kas olen Ah või Oh, ei teagi, sest hetkel pean tähtsamaks seda, et on suvi. Aeg, mida tuleb maksimaalselt kasutada «patareide laadimiseks». Aga unustamata, et turvalisus ennekõike - seda nii liigeldes kui puhkehkedel. Mõistlikuks jäädes pole ahastustel ja ohkamistel, ka enesesüdistustel ja etteheidetel kohta.



Olge terved! **Eve Salundi**

Ära lase end petta

E-kaubamajadest või oksjoniportalidest kaupa tellides langetakse sageli pettuse ohvriks.

Soovitan enne tehingu sooritamist (nii realkui virtuaalkeskonnas) kasutada erinevaid interneti otsingumootoreid tehingu teise poole kohta info hankimiseks. Kui tegemist on kelmiga, leiab varem petta saanutelt vihjeid. Kui ostja ettemaksu nõuab, teadke, et Eesti seaduste järgi ei ole ettemaksuna õigus nõuda rohkem kui 50% lõppmaksusest.

Vältige väärisehete ostmist internetikeskkondadest, sest on raske kontrollida nende ehtsust. Mõelge, kas kuu aja pärast on võimalik leida üles müüja, et kaupa vahetada või seda garantiiremonti saata.

Juhul kui ostja ei ole veel kelmile raha välja maksanud või on raha nn vahekontol broneeritud, kuid väljamakset ei ole veel teostatud, tuleb probleemi teavitada pank ja või väljamakse teostajat ehk deposiidi hoidjat. Mingil juhul ei tohi alluda kelmide sageli kasutatavale võttele, kus küsitakse erinevatel põhjustel ostjalt raha juurde.

Lisaks müüja taustale uurige põhjendust, miks kaup nii odav on, ning kuuldu osas tasub olla kriitiline, sest osaval sulil on alati lugu varnast võtta.

Eve Olesk,
riigiprokurör

Kas Teie olete 1. juulil digilevile üleminekuks valmis?

Vähem kui kahe nädala pärast, 1. juulil, toimub Eesti üleminek digitaaltelevisioonile ning õhu kaudu (tavalise toa- või katuseantenniga) leviv vana analoogitelerivõrgu ühendamine digitelevisioonile lõpetatakse.

Täpsemalt selgitab Viasati turundusjuht **Pavel Maskaljun**.

Miks on digitaaltelevisioon parem?

Vanamoodne tehnoloogia on hakanud jalgu jääma kaasaegsetele standarditele. Digitaaltelevisioon on oluliselt parema pildi- ja helikvaliteediga ning võimaldab energia ja

raha kokkuhoidu, samuti keskkonnasäästu. Seetõttu peavad kõik Euroopa Liidu riigid üle minema digitelevisioonile hiljemalt 2012. aastaks.

Tänu uuele tehnoloogiale pakub digitelevisioon vaatajale mitmeid eeliseid: kvaliteetsemat telepilti ja heli, suuremat kanalivalikut, elektroonilist telekaava, erinevates keeltes heli ja subtiitrid ning superkvaliteedis HD-kanaleid.

Mida teha, et valmis olla digiüleminekuks?

Kõik, kes juba kasutavad

mõne operaatori teenust, ongi digipöördeks valmis ja pildi ärakadumise pärast muretsema ei pea. Need, kes seni on vaadanud kolme Eesti kanalit toa- või katuseantenniga, peaksid otsustama, millised on nende vajadused kanalivaliku ja lisateenuste suhtes. Lähtuvalt sellest tuleb hankida kas digiboks või digisignaali valmidusega teler või siis liituda tasulise teenusepakkujaga.

Kuidas valida parim lahendus?

Kui ootused on suuremad

ja tahetakse erinevad lisavõimalusi, mis telerivaatamise mugavamaks muudavad - näiteks elektrooniline saatekava, eri keeltes heli ja subtiitrid või superkvaliteediga HD-kanalid, tasub liituda operaatoriga.

Millised on satelliittelevisiooni eripärad?

Satelliittelevisiooni puhul toimub telesignaali edastamine läbi kosmose, niinimetatud geostatsionaarsel orbiidil asuvate satelliitide abil. Seetõttu võimaldab satelliitside ületada pikki vahemaid ja

katta suuri territooriume. On kohti, kuhu kaabel- või muud telesignaalid ei ulatu, näiteks kuppelmaastiku, suurte puude või muude takistuste tõttu. Sel puhul on satelliittelevisioon ainus võimalus, kuna võtab signaali vastu otse «taevast».

Ainult Eesti kanalite vaatamiseks tuleb investeerida digiboksi või sisseehitatud digiboksiga telerisse, mõnedel ka veel uude ridaantenni. Operaatorite hinnad erinevad sõltuvalt kampaaniast.

Küsis **Eve Salundi**

Uus raha tahab aega harjumiseks

Paljudel inimestel on hinges euro kasutuselevõttuga seoses kerge isiklik kartus ja ebamugavustunne. Uue kujundusega (ja teistsuguse nominaaliga) rahatähed ning uued hinnad (ja kartus, et ümardatakse ülespoole) on vaid paar näidet.

Järgnevalt annab Riigikogu rahanduskomisjoni esimees **Taavi Rõivas** vastused kõige sagedamini esitatud küsimustele.

Kas hinnad tõusevad?

Üks kroon maksab 15,6466 korda vähem kui üks euro ning üks eurosent on 15,6 kroonise. Nominaalselt tugevam rahaühik on tekitanud küsimuse, kas harjumuspärased hinnad ümardatakse tulevikus ülespoole. Poolnaljaga (aga siiski ka tõeteraga) võib vastu küsida, et kas siis Lätis (kus on eriti tugeva nominaaliga latti) on hinnad Euroopa kõrgeimad? Loomulikult mitte.

Palju rohkem kui ümardamisest sõltuvad hinnad konkurentsist ning tarbija ostujõust. Valuuta nominaali muudatus ei tee olematuks kaubanduskettide omavahelist rebimist soodsaima ostukorvi nimel ega vähenda sooduspakkumisi või allahindlusi. Ütlen siiralt, et ma ei usu eurost tulenevasse hinnatõusu kaubanduskeskustes, ehk seal, kus teeme lõviosa oma igapäevaostudest. Pigem on nii, et hinnad, mis niigi aastastalt tõusevad, jätkavad samas tempos tõusu, ja hinnad, mis pigem langevad (näiteks sidekulu), jäävad langustrendi.

Pisut suurem on hinnatõusu võimalus tänavakaubanduses ning seda eeskätt asjade puhul, mis maksavad alla ühe euro. Kui poes pole mingit vahet, kas piimapakk maksab 58 või 60 senti, siis 58 senti eest tänavalt jäätist osta ja müntidega jännata



Repro

Üks eurosent on 15,6 kroonise. Rehkendades «umbkaudu viieteistkümnega», teeme endale tervelt neli protsenti liiga.

on paras tegemine. Kuigi tänavakaubanduses tehtud ostud on tühine osa meie igapäevakuludest, on nii riik kui kaupmehed ise astumas samme ka selliste hinnatõusude vähendamiseks. 1. augustist jõustub ausa hinnastamise kokkulepe, millega liituvad kaupmehed võtavad endale kohustuse mitte muuta hindasid eurost tulenevalt.

Veelgi rohkem kui kokkulepetest sõltub võimalik hinnatõus meie endi ostukäitumisest. Me kas lepime kohvitassi või saiakese hinna ülespoole ümardamisega või eelistame kohvikut, mis seda ei tee.

Olgu taustaks öeldud, et Madridi keskväljakul on nii veiniklaas kui kohvitass Tallinna kesklinnast märgatavalt odavam ning hinnad pole seal sugugi täiseurooni ümardatud.

Kuidas uut hinda mugavamalt arvutada?

Eesti krooni ja euro vaheline kurss - 15,6466 on selline number, millega peastarvutamine just lihtsamate kilda ei kuulu. Rehkendades «umbkaudu viieteistkümnega», teeme endale tervelt 4% liiga. 5 eurot pole mitte 75 krooni, vaid 78,23. Pole kahtlustki, et juba järgmisel kevadel rehkendame ja võrdleme kõiki hindasid sujuvalt eurodes, kuid üleminekukuu tuleb teha nii lihtsaks kui võimalik.

Selleks on plaanis kaks asja - 1. juulist hakkavad kõik kaupmehed näitama hindasid kõrvuti kroonides ja eurodes. Seega saab soovi korral juba suvel hakata end uue vääringuga harjutama. Teiseks on kaalumisel plaan jagada kõigile elanikele Slovakkia eeskujul tasuta kal-

kulaatorid, mis automaatselt ühest vääringust teise rehkendavad.

Kuidas kõige sujuvamalt raha vahetada?

Kõik, kellel on pangavarve, ei pea tegelikult üldse raha vahetama. Tasub lihtsalt hoida raha arvel ning vahetus toimub automaatselt ja mingite kuludeta. Kätte jäänud sularahakroonid saab seejuures kahe nädala jooksul ükskõik millises poes ära kulutada. Pangad vahetavad kroone eurodeks veel mitmed kuud ning Eesti Pank tähtajatult.

Kas pangautomaadid hakkavad andma ka 5-eurolisi?

See sõltub küll iga panga otsusest, aga pankade otsuste kujundamisel on klientide arvamusel väga suur roll. Statistika näi-

Euro

tab, et teeme üle 60% kõikidest tehingutest kaardimaksetena, kuid ometi on neid, kes soovivad iga natukese aja tagant pangast väikest summat välja võtta. Näiteks lapsele taskurahaks kooli kaasa anda on kümme eurot tõesti paljuvõitu. Kuigi ilmselt ei ole kellelegi meist liiga keeruline ka mõned mündid lauasahelis varuks hoida, et ei peaks lapsele alati automaadist sedeleid võtma.

Kas peaksime kartma eurokursi langust?

Veel paar aastat tagasi oli euro USA dollari suhtes rekordtugev. Praegugi on euro poolteist korda tugevam kui näiteks kümme aastat tagasi. Maailmavaluutade kurss kõigub üksteise suhtes ning see on igati loomulik nähtus. Oluline on aga teada, et kui Eestis käibib euro, on meil ühine raha 16 Euroopa Liidu riigiga pluss need riigid, kelle vääringud on euroga seotud (nagu Eesti kroon praegu). See tähendab sadu miljonid inimesi, kellega kauplemisel valuutarisk puudub.

Euro ja dollari omavahelised kõikumised on muidugi olulised, aga omad plussid ja miinused on nii euro tugevnemisel kui nõrgenemisel. Kui euro on tugev, on meil soodne USA kaupa osta, kui euro on nõrgem, on meil soodsam USA-sse (aga ka näiteks Venemaale) eksportida.

Euro kõikumistest saame fikseeritud kursiga krooni kaudu osa juba täna, euro käibelevõtt annab aga kindluse, et meie võetud laenu ning teenitav palk on samas vääringus.